

120 ÉVES A KOLOZSVÁRI PROTESTÁNS TEOLÓGIAI INTÉZET KÖNYVTÁRA

Az Erdélyi Református Egyházkerület 1895-ben létrehozta Kolozsváron a Református Teológiai Fakultást, és megkezdődött a könyvtár kialakítása is. A nagy múltú erdélyi református kollégiumi könyvtárak árnyékában a nulláról induló gyűjtemény viszonylag hamar felzárkózott. Állománya kezdetben nagyrészt adományokból alakult ki, emellett jelentős költségvetéssel folyt a gyarapítás.

Az első adományozó Szász Domokos püspök volt, aki 415 művel (650 kötetben) megvetette a gyűjtemény alapját. Példáját hamarosan számos egyházi és közéleti személyiség követte, majd 1897-ben az Egyházkerület megvásárolta Pap Gábor tiszántúli református püspök könyvtárának közel 7000 kötetét. A könyvtár rendelkezésére bocsátott két földszinti terem hamar kevésnek bizonyult, ezért két tanári lakást is a könyvtárhoz csatoltak, majd 1911-ben a budapesti Schlick-féle vasöntöde polcrendszerével rendezték be a raktártermeket. 1913-ban a könyvtári állomány meghaladta a 20.000 kötetet, betűsoros és szakkatalógus segítette az eligazodást a gyűjteményben.

A könyvtárosi tisztet 1948-ig egy-egy kinevezett teológiai tanár látta el. Kezdetben Pokoly József, Ifj. Bartók György, majd Révész Imre volt a gyűjtemény őre. 1921-től Tavasz Sándor lett a könyvtár vezetője, tiszjtét 1948-ig, kényszernyugdíjazásáig látta el.

1948-ban állami kényszerrel létrejött az Egyetemi Fokú Protestáns Teológiai Intézet, amely egyesítette az evangélikus, unitárius és református lelkészképzést. Első szabályzata kimondta, hogy minden felekezet „továbbra

is használja az illetékes egyházak tulajdonában maradó addigi helyiségeiket és könyvtárakat, felszerelésüket”. Az állammal hozott egyezség révén az Intézet könyvtárát – a többi egyházi könyvtártól eltérően – nem államosították. Ettől kezdve viszont a könyvtárát állandó felügyelet alatt tartották az állami hivatalos szervek, az ideológiailag kifogásolható könyveket több

rendben kiszűrve az állományból.

1949-től a könyvtár két alkalmazottal működött, egy lelkészi jellegű főkönyvtáros és egy segédkönyvtáros látta el a teendőket. 1956-ban az állomány meghaladta az 50.000 kötetet, időközben több jelentős hagyaték és gyűjtemény érkezett intézményektől és magánszemélyektől.

Az '50-es évekkel kezdődő időszakot jóindulattal sem nevezhetjük a könyvtári élet aranykorának, kevés adatunk maradt a könyvtár tevékenységéről. 1986-ban a Teológiai Intézet épületét egy új szárnyal bővítették, amelynek földszintjén könyvtári olvasótermet és raktárt alakítottak ki. Sajnos a bőség rövid ideig tartott, mert itt kapott aztán helyet 1990-ben az Egyházkerület Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpontja és Nyomdája.

1990 után a könyvtári tevékenységek is fellendültek. A rendszermegingást követő kezdeti lelkesedés könyvszállítmányokat, polcokat és egyéb felszereléseket hozott, a gyűjtemény bővülése miatt átszervezési munkák kezdődtek, számítógépes nyilvántartás készült. A '90-es években sűrűn váltogatták egymást a könyvtárosok, emiatt a munkálatok nem egységes koncepció szerint zajlottak. Jelentős eredmény volt, hogy 1999–2004 között okleveles könyvkötő



dolgozott a könyvtárban, akinek szerszámkészletét sikerült megvásárolnunk. 2000 után egy átfogó átszervezési munka indult meg, ami magába foglalta a közel 100.000 kötetes állomány teljes revízióját, duplumszűrést, különgyűjtemények kialakítását, a muzeális állomány preventív konzerválását, részleges restaurálását, digitalizálást, a könyvtári terek és bútorzat felújítását, az infrastruktúra megújítását. 2005-ben a Corvina integrált könyvtári rendszer használatával megkezdődött az állomány katalogizálása, jelenleg 22.200 cím érhető el online a könyvtár állományából. Több jelentős könyvtárral és intézménnyel sikerült együttműködést kialakítanunk.

A könyvtár átszervezése során 2004–2006 között az addig vegyesen tárolt, folyamatos számsorrendben nyilvántartott állományban különgyűjteményeket alakítottunk ki. 150 tételes antikvagyűjteményünk katalógusa kiadás előtt áll, hasonlóan a Régi Magyar Könyvtár teljes leíró feldolgozása is zajlik. Kézirataink két részben, 1850-ig és 1850 után csoportosítva várják a kutatókat. Erdély jelentős személyiségeinek autográfjai, peregrinációs albumok, jegyzőkönyvek, egyes témájú kézirataink online kereshek, hasonlóan az 1850 utáni anyag is, amely a

könyvtárral és az Intézettel kapcsolatos újabb kéziratokat, kurzusokat, doktori disszertációkat őrzi. Emellett megtalálható a könyvtárban a fakultás első évétől beadott összes szakvizsgadolgozat és pályamunka is. A közel 500 folyóiratot tartalmazó periodika-gyűjtemény idén új helyre fog kerülni, ugyanis a könyvtár 25 év után visszakapja az „ideiglenesen nálunk állomásozó” Misztótfalusi Kis Miklós Sajtóközpont által lefoglalt tereket.

A könyvtár jelenleg a román jogrend értelmében nyilvános magánkönyvtár státuszban működik, fenntartója a kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet. Feladatát tekintve egyszerre dokumentációs és felsőoktatási intézményi könyvtár, jelentős muzeális állománnyal és modern teológiai szakanyaggal. Három könyvtáros dolgozik teljes munkaidőben.

A 120 éves jubileum alkalmából új honlap és egy digitális archívum is készül, az alábbi címen látogatható: <http://konyvtar.proteo.hu/hu>

*Kurta József Tibor
Kolozsvári Protestáns
Teológiai Intézet Könyvtára*

